

Nogle unge bruger mere end deres hjerne for at præstere

Receptpligtig medicin udskrives af en læge. Men i 'præstationsamfundet' løber nogle unge risikoen og bruger medicinen til andet end det, den er beregnet til.

AF JEANETT BJØNNES OG LEA TRIER KRØLL

Hvilke konsekvenser kan der være af det øgede fokus på 'præstation' og hurtig uddannelses gennemførelse, som blandt andet de senere års uddannelsesreformer har bidraget til? Det er et spørgsmål, som både medier og forskning har været optaget af de senere år. Mange uddannelsesinstitutioner i Danmark "brander" sig som steder, hvor man kan blive 'den bedste', ja, faktisk nogle steder 'i verdensklasse'. Vi ser i stigende grad dette styrke en idé og et indforstået krav om, at alle kan blive bedst, hvis man vælger og gør "alt det rigtige" og ikke "spilder sin tid".

På Center for Rusmiddelforskning har vi talt med danske unge, som har prøvet at bruge medicin for at præstere bedre på deres uddannelse.

Kan man tage medicin for at leve op til krav og forventninger?

Vi har talt med unge, som er raske, men som alligevel bruger receptpligtig medicin. Det gør de i ønsket om at håndtere udfordringer, de møder under deres uddannelse. Flere føler, at deres egne og omverdenens krav kan være så svære at leve op til, og de ser medicin som et muligt strategisk middel til at håndtere tvivlen, om de kan leve op til dem.

Men den medicin, de bruger, er ikke medicin, som er lavet til formålet. Det kan være receptpligtig medicin, som lægen udskriver for helt andre ting, såsom ADHD, og som nogle unge udveksler eller køber af hinanden og bruger for f.eks. at kunne koncentrere

sig bedre. Det kan også være medicin, som lægen udskriver mod eksamensangst, f.eks. hjertemedicinen Betablokkere.

I begge tilfælde bruger raske unge receptpligtig medicin - som er produceret med henblik på at kurere sygdomme - til at håndtere udfordringer, de møder under deres uddannelse.

Nogle unge opfatter denne form for medicinbrug som en acceptabel strategi for at nå de mål, de har med deres uddannelse og i tilværelsen. De fleste, vi har talt med, er dog langt mere ambivalente: de føler på den ene side, at de er 'nødt' til at bruge medicin, men på den anden side føler de ikke, at det er moralsk i orden.

Grænserne for "det normale" skubbes og skaber utryghed

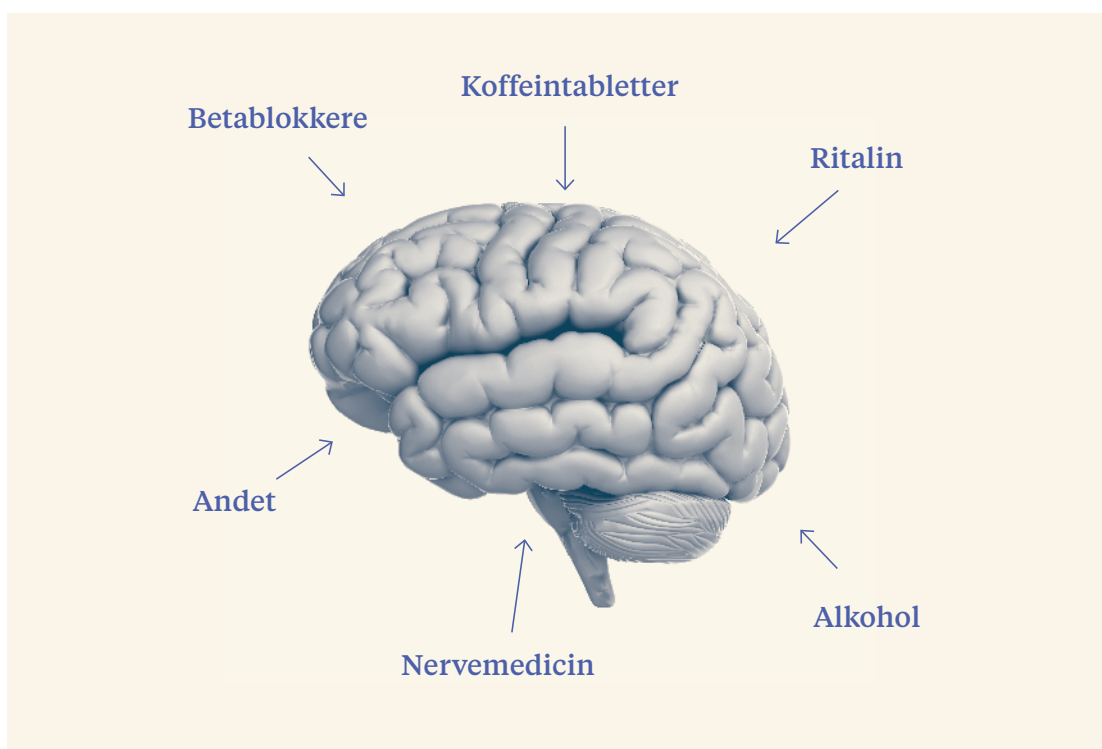
I sin bog 'Præstationssamfundet' fra 2016 beskriver den danske sociolog Anders Petersen, at det 'at

præstere' er blevet et samfundsideal både i forhold til uddannelse og privatliv. Dette ideal kan skabe et præstations- og et tidspres for mange. De føler, de både skal præstere i samfundet og være gode studerende, men også i privatlivet på den måde, at de skal opnå 'det gode liv'. Flere af de unge, vi har talt med, forestiller sig, at deres brug af medicin kan være en måde at bekæmpe usikkerhed og angst for at mislykkes og at være ineffektiv og "spilde tiden".

Louise (21 år) fortæller, at hun egentlig føler, at hun godt kan leve op til de krav, hun stiller, men at hun alligevel føler sig på usikker grund:

"Det gik jo godt til de der eksamener. Men den blev bare ved med at være i baghovedet; hvad hvis det nu ikke gør?"

Derfor, siger hun, bruger hun ADHD-medicin for at kunne sove mindre, spare tid og samtidig føle, at hun arbejder effektivt. Medicinen ser hun som en slags forsikring imod fiasko.

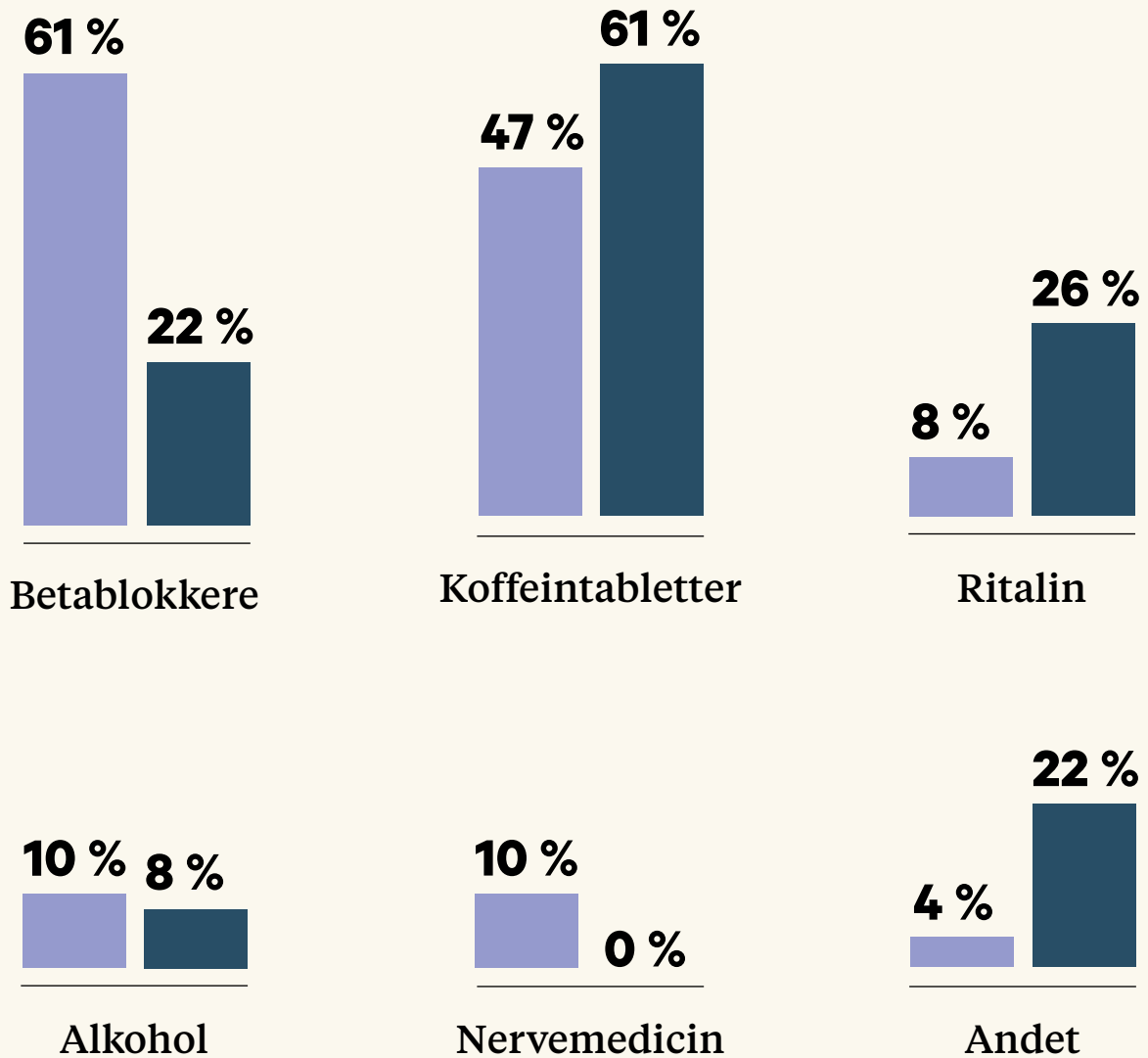
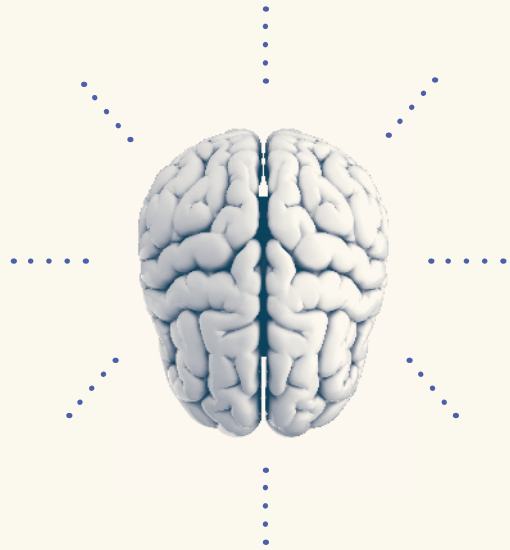

I Djøfs studielivsundersøgelse fra 2017 svarede 1581 adspurgte unge på, om de havde prøvet at bruge, hvad de betragter som "præstationsfremmende midler" under deres universitetsstudier.

7 % svarede ja, herunder 51 kvinder og 51 mænd.

Blandt disse 102 unge er der store forskelle på, hvad kvinderne og mændene havde prøvet at bruge:

Kvinder ● Mænd ●

Kilde: Djøfs studielivsundersøgelse 2017

Et moralsk dilemma – mellem krav og idealer

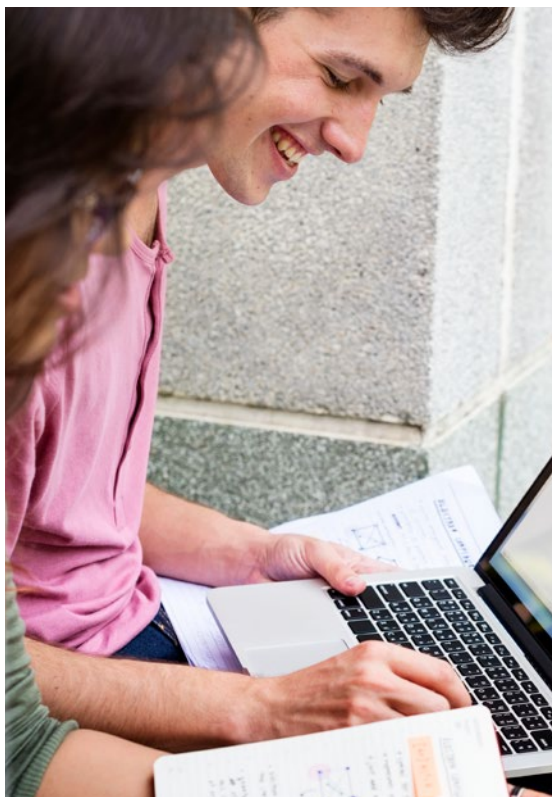
Selvom det at bruge medicin for at trives og få det bedre i både krop og sjæl i mange sammenhænge er blevet mere accepteret og 'normaliseret' i vores samfund i dag, er mange af de unge, vi har talt med, af flere årsager ambivalente omkring deres egen brug af medicin til præstation. Ikke kun fordi det er ulovligt at dele, bruge og købe receptmedicin uden en læges anvisning, men de betragter det også som en form for doping, og nogle synes, det er skamfuldt ikke at kunne klare sig uden at 'snyde'. Ofte taler unge ikke med andre om deres medicinbrug, også fordi de er bange for at blive dømt som 'svage'. Medicin til præstation bliver derfor ofte en individuel og tavs håndtering af tvivl og udfordringer i uddannelsessystemet.

Samtidigt er mange af de unge kritiske over for det uddannelsessystem, de føler, presser dem. De ønsker sig mindre pres på karakterer og mere tid til at fordybe sig og lære. Men selv dem, der er kritiske over for præstations-orienteringen, kan ikke se sig ud af presset, for de er stadig bange for ikke at lykkes: For hvad nu hvis de ikke kommer ind på drømmestudiet eller får drømmejobbet?

Spørgsmål til diskussion med hinanden:

Hvad tænker du om balancen mellem de krav, du oplever, og det, du kan præstere? Kunne du selv finde på at bruge receptpligtig medicin, der ikke var udskrevet til dig, eller bruge den til andet end det, den var udskrevet til? Hvad taler for, og hvad taler imod? Hvad kunne du tænke dig, at politikere og meningsdannere gjorde med hensyn til receptpligtig medicin, som unge bruger i ønsket om at forbedre deres præstationer? Skal der lovgivning, en forebyggende indsats eller en anden offentlig debat og politik til?

Informanter søges:

Forsker Jeanett Bjonness skal i november 2018 i gang med et nyt forskningsprojekt, som omhandler gymnasieelever og brug af medicin i forbindelse med uddannelse. Hvis du er gymnasieelev og har erfaringer med at bruge medicin for at trives eller præstere bedre, vil Jeanett meget gerne invitere dig til en uforpligtende samtale. Det foregår helt anonymt. Skriv til: jb.crf@psy.au.dk